

Talepapir, Jesper Kaas Schmidt 30.01.2024

Tak for det Jacob.

Vores organisation har siden den 19. december 2023 været under et meget voldsomt pres. Rigtig mange medarbejdere knokler hver dag i mange timer med selve situationen og med at finde løsninger. Det betyder også, at I desværre ikke har fået svar på alle spørgsmål, alle aktindsigtsanmodninger og ønsker om interview. Hver dag løber vi simpelthen tør for minutter i timerne.

Vi har siden starten på denne katastrofe forsøgt at være tilgængelige og åbne både om, hvad der sker på stedet, og hvad vi gør for at afværge katastrofen, og også om vores rolle i den. For som Torben sagde, så er det helt naturligt, at man stiller spørgsmålet – hvordan kunne det ske? Og har vi levet op til vores forpligtelser som myndighed?

Nu har vi hørt den juridiske redegørelse fra Jacob Brandt, Codex Advokaterne. Jeg kommer til at give kommunens reaktion på redegørelsen, hvad vi kunne og måske også burde have gjort anderledes, og det der kommer til at ske herfra.

Jeg hæfter mig først ved, at Jacob Brandt kommer ind på, hvem der bærer ansvaret. Her må jeg sige, at jeg er glad for, at vi også fra juridisk side får slået fast, at det er virksomheden der bærer ansvaret, og at det er virksomheden der havde – og har pligt til – at blive og afværge katastrofen også uden for virksomhedens område.

Med virksomhedens objektive ansvar – det samme ansvar som fx gælder for en bilist der overholder alle færdselslovens regler, men alligevel kører en fodgænger ned. Det er ikke kørelærerens skyld, ikke politiets skyld og ikke samfundets skyld. Det er bilisten, der har ansvaret. På samme måde ejer Nordic Waste ansvaret for, at katastrofen kunne opstå, og virksomheden har også ansvaret for at rette op på situationen, da katastrofen var opstået.

Det ansvar gælder, siger den juridiske redegørelse, uanset om Nordic Waste har drevet virksomheden til punkt og prikke efter vores miljøgodkendelser, og uanset om kvaliteten af vores miljøgodkendelser og tilsyn var høj eller lav. Ja faktisk kan de kun slippe for ansvar, hvis vores miljøgodkendelser havde tvunget virksomheden til at gøre skade på omgivelserne.

Så i Danmark har vi princippet om, at forureneren har ansvaret og forureneren betaler. Det er hævet over enhver tvivl. I Danmark tager virksomhederne ansvar.

Alligevel står vi nu som samfund med opgaven at håndtere katastrofen. Først Randers Kommune og nu i et meget velfungerende samarbejde med Miljøstyrelsen som myndighed og Randers Kommune som operatør.

Som kommune vil vi bruge alle midler for at sikre, at Nordic Waste kommer til at betale Randers Kommune for de skader, der er sket. For det er virksomhedens ansvar – også selvom den er gået konkurs.

Mange har stillet spørgsmål ved kommunens rolle som myndighed. Det synes jeg er meget relevant at gøre. Nu har vi fået redegørelsen.

Det er sådan, når en virksomhed søger en miljøgodkendelse, at den selv udformer sin ansøgning og vedlægger alt relevant dokumentation. Virksomheden undersøger selv og får egen rådgiver til at beskrive, hvordan man vil udføre det, man søger tilladelse til. Kommunens opgave er at vurdere, om det ser fornuftigt ud. Fuldstændig ligesom hvis man søger byggetilladelse – så skal man selv komme med en tegning af huset og have tjekket om taget har den rette hældning. Og det skal være udformet af nogen, der har ekspertisen.

Randers Kommune har fulgt den praksis, som lovgivningen også beskriver, er afsættet for miljøgodkendelser og for miljøtilsyn:

- Det er virksomheden, der skal fremlægge dokumentation for, at den kan drive virksomheden miljømæssigt forsvarligt.
- Virksomheden har retten til at drive virksomhed som den ønsker det indenfor de rammer, som miljøgodkendelserne angiver.

Randers Kommune skal som udgangspunkt stole på virksomhedens dokumentation og kun tvivle på den, hvis vi har en faglig vægtig årsag til det. Det betyder, at vi ikke kunne komme og stille krav om, at virksomheden standser sin produktion, laver ekstra geotekniske redegørelser eller forlanger "second opinions", hvis der fra virksomheden foreligger troværdige, faglige beskrivelser af, hvordan man vil leve op til de miljøgodkendelser, man har fået.

Det er ikke kommunerne der driver virksomhed i Danmark. Men vi skal stille de rette betingelser – altså skrive det vigtige ind i miljøgodkendelsen.

Jeg kan konstatere, at den juridiske redegørelse bekræfter:

- Virksomhedens beliggenhed var givet. Det var her råstofgraven lå og her Århus Amt allerede i 2003 gav dispensation til, at der kunne efterbehandles med tilførsel af jord udefra.
- At Nordic Wastes miljøgodkendelse fra Randers Kommune indebar krav til hvordan opbygningen af jorden skulle ske i jordtippen. Og vi kan konstatere at det krav var helt afgørende at leve op til for at forebygge jordskred af det omfang, vi ser i dag.

Jeg kan også konstatere at Nordic Waste ikke har efterlevet miljøgodkendelsens afgørende krav om, hvad for nogle hældninger jordtippen skulle etableres med - altså hvor stejle skråningerne i jordtippen måtte blive.

- At vi i 2023 ved adskillige tilsyn drøftede de jordskred der var på området. Vi har her ikke haft en faglig grund til at tvivle på virksomheden, når den bl.a. har peget på egen geotekniske rådgivning og dermed har betrygget os i, at den havde styr på det.

Den juridiske redegørelse siger altså, at virksomheden har præsenteret os for den nødvendige kvalificerede, geotekniske dokumentation af, at man var i stand til at opbygge jorden i lergraven forsvarligt. Vi havde altså ikke grund til at bede virksomheden om mere, end vi gjorde.

Men Nordic Waste har ikke efterlevet kravet i miljøgodkendelsen fra 2018.

Om vores forpligtelse

Og så til hvad Randers Kommune kunne have gjort anderledes:

Som det fremgår af den juridiske redegørelse, kunne vi have indskrevet de øvrige retningslinjer der findes i den geotekniske rapport som vilkår i miljøgodkendelsen til etablering af jordtippen i 2018.

Det ville have gjort alle forudsætninger, der var i ansøgningen fra Nordic Waste i 2018 mere tydelige. Det burde vi – set i bakspejlet - have gjort.

At vi ikke skrev det ind, ændrer dog ikke på, at det alligevel var den geotekniske rapport, der var indsendt som en del af ansøgningen, som virksomheden burde have fulgt da den fyldte jord i lergraven.

Dernæst burde vi ved nogle af vores tilsyn have ført mere direkte kontrol med hældningen på jordtippet, som ikke måtte blive stejlere end 1:8-10. Det burde vi, fordi det gennem et vilkår, der stod i miljøgodkendelsen fra 2018, var et krav at jordtippet skulle opbygges med denne hældning.

Hvis jeg skal forklare, hvorfor vi ikke gjorde det, så er det fordi, det ikke er sædvanlig praksis for kommuner at have fokus på geoteknik under miljøtilsyn. Vi har fokus på støj, udledning, miljø. Det er klart, at vi har lært, at geoteknik i Randers Kommune skal have større fokus i fremtiden. Måske kan læringen også bruges af andre – for geoteknik bør måske generelt få mere fokus i danske kommuners tilsyn med jordarbejder.

Her vil jeg dog nævne, at det er helt usædvanligt at geotekniske forhold får så store konsekvenser som i tilfældet Nordic Waste.

Men som sagt burde vi have kontrolleret jordopbygningens hældninger bedre.

Og så må jeg også konstatere, at vi ikke har haft godt nok styr på de formkrav, der er for dokumentation af vores tilsyn. Det har flere af spørgsmålene fra jer i medierne også bidraget til min opmærksomhed på. Vi har ikke systematisk og korrekt indberettet de tilsyn, vi har lavet, i den centrale database herfor.

Det skal vi naturligvis rette op på – og det er forvaltningen allerede nu i gang med.

Generelt budskab

Samlet set var og er det virksomheden, der efter dansk lovgivning har ansvaret for at drive virksomheden forsvarligt.

Randers Kommune havde opstillet krav i miljøgodkendelsen til jordtippens opbygning på basis af virksomhedens egne geotekniske oplysninger. Det er ikke overholdt.

Vi kunne have tilføjet yderligere krav og vilkår for at gøre kravene tydeligere.

Vi har kontrolleret virksomheden i henhold til praksis. Vi har brugt de redskaber man har som miljøtilsyn. Vi har konfronteret virksomheden med de mindre jordskred, der opstod i 2023 – her vil jeg nævne, at de var af en type, som ofte forekommer ved større jordarbejder. Og det gav os ikke fagligt belæg for at forudse jordskred af den størrelse der nu er sket.

Jeg kan også konstatere, at vi har ført langt flere tilsyn, end vi skulle og vi har også konfronteret virksomheden med de jordskred, der løbende er opstået i 2023. Men vi burde have ført et grundigere tilsyn med, at opbygningen af jordtippen overholdt vilkårene for hældninger.

Vores systematik omkring tilsynene har ikke været tilfredsstillende og ikke levet op til god forvaltningsskik. Der har været fokus på dialogen med virksomhederne ifm. tilsynene, og det er godt, men der er ikke levet op til de registreringsmæssige krav. Det er vi i fuld gang med at rette op på.

Samlet set har vi udarbejdet miljøgodkendelser og ført et miljøtilsyn med Nordic Waste som ligger indenfor rammerne af den måde, man i Danmark har praksis for at føre miljøtilsyn.

Så ja, vi kunne på nogle punkter have gjort det bedre i vores forvaltning af miljøtilsynet af Nordic Waste, men det ændrer ikke på, at jordskredet skyldes virksomhedens drift i området.

Hvad skal ske nu

Det er klart at vi skal lære af de erfaringer vi har gjort os i denne katastrofe. Og vores evaluering er derfor ikke slut med denne juridiske fremlæggelse.

Vi har besluttet at sætte gang i en ekstern redegørelse af vores miljøadministration, og på baggrund af den vil vi tage stilling til, hvad der yderligere skal ske i forhold til den måde, vi er organiseret på, de ressourcer vi anvender, de kompetencer medarbejderne har og den måde vi øvrigt fører tilsyn på. Redegørelsen fremlægges for byrådet.

Der må ikke kunne sættes spørgsmålstegn ved den måde, vi udarbejder miljøgodkendelser og fører tilsyn på.

Der er også et andet forhold, jeg finder meget vigtigt at komme ind på, og det er hvordan vi har reageret over for de henvendelser om bekymringer, der er kommet fra borgere og byrådsmedlemmer.

Alle henvendelser med bekymringer og observationer af jordskred, udsivende overfladevand m.m. har vi taget seriøst. Men det ændrer ikke på, at det ikke har været oplevelsen hos alle. Og det bliver man som kommunaldirektør ret ærgerlig over. Derfor vil jeg også se på, hvordan vi som forvaltning fremover kan arbejde mere systematisk med henvendelser og bekymringer fra borgerne og politikere om

miljøtilladelser og miljøtilsyn og ikke mindst give klare tilbagemeldinger om, hvordan vi anvender de henvendelser vi får. Det vil jeg drøfte med byrådet.

Endelig vil jeg overveje om vi skal ændre vores kompetenceplan så miljøgodkendelser og -tilladelser fremover kommer til politisk behandling. En sag om det vil blive fremlagt politisk.

Som oplyst af borgmesteren, vil vi undersøge muligheden for aflysning af lokalplanen, og vi vil lave en vurdering af om alle miljøtilladelser kan trækkes tilbage. Og som borgmesteren også har oplyst vil der blive nedsat en politisk følgegruppe – det ser jeg frem til.

Så lad mig her til sidst opsummere hvad der kommer til at ske:

- Vi strammer op på dokumentationen af vores tilsyn – så vi følger de krav, der er til formalia. Formalia er der af en grund, og offentligheden skal kunne følge med.
- Jeg sætter en redegørelse af miljøforvaltningen og vores organisering i gang.
- Vi skal blive bedre til at anerkende og imødekomme bekymringer og også vise, hvordan vi bruger disse bekymringer.

Redegørelsen viser, hvad vi havde mistanke om, nemlig at Nordic Waste har overtrådt miljøgodkendelsen på flere punkter. Jeg vil derfor senere i dag indgive en politianmeldelse som opfølgning på byrådets principgodkendelse heraf i går.

Politianmeldelsen vedrører overtrædelser af:

- Miljøgodkendelsen af 31. august 2018 til Jordtip Ølst.
- Miljøgodkendelse af 28. juni 2023 til ressourcecenter for genbrug og nyttiggørelse af en længere række affaldstyper og
- Tilladelse af 8. august 2023 til udledning af overfladevand til Alling Å.
- Miljøbeskyttelseslovens § 71, stk. 2, og § 73 c, stk. 1, om at afværge væsentlig forurening samt overhængende fare for miljøskade.

Det betyder, at vi på en række områder derefter ikke længere kan udtale os om de emner, som vedrører den sag, der efterforskes. Al dokumentation vil selvfølgelig blive givet til politiet.

Endelig vil jeg nævne at vi er meget glade for det samarbejde, vi har med Miljøstyrelsen og Miljøministeriet. Vi er glade for, at staten bidrager til denne store opgave. Situationen er fortsat meget kritisk, og vi skal have 100 pct. fokus på, at afværge miljøkatastrofen.

Og nu er der mulighed for at stille spørgsmål.